

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 11. října 2021

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

SLEDUJTE VĚDCE – EXPEDICE UGANDA ODHALÍ VÝPRAVU DO AFRIKY I JEJÍ ZÁKULISÍ

Skupina vědců z Ústavu biologie obratlovců AV ČR odletěla v neděli 10. října do Afriky na expedici v Ugandě. Jedinou příležitostí pozorovat, jak zkoumají biodiverzitu malých savců, má nově i veřejnost. Akademie věd na svých sociálních sítích bude pravidelně zveřejňovat sérii příspěvků o tom, jak se na výpravu biologové chystali, jak se staví a funguje polní laboratoř, a přinese i střípky z každodenního života v náročném terénu. Vědci tak lidem odhalí, co všechno stojí za jejich bádáním, i případné problémy, se kterými se musí v neznámém prostředí vypořádat. Tým #expediceUganda čítá 8 členů a jsou v něm i zahraniční zoologové.

Co všechno si vědci sbalí do kufru, než se vydají na expedici? Kolik razítek musí mít vočkovacím průkazku, než nasednou do letadla? Co si vaří, kde spí, jak sbírají vzorky? Veřejnost může poprvé přímo sledovat výzkum i zákulisí vědecké expedice na sociálních sítích Akademie věd ČR s hashtagem #expediceUganda. Pod vedením Josefa Bryji se vědci z Ústavu biologie obratlovců AV ČR, Masarykovy univerzity, Jihočeské univerzity a jejich zahraniční kolegové vydali zkoumat biodiverzitu malých savců do Afriky. V týmu jsou kromě něj Alena Fornůsková, Barbora Pavlíčková, Michaela Uhrová, Violaine Nicolas, Adam Konečný, Sadic Waswa Babyesiza a James Ssuunna. Expedice potrvá do 3. listopadu 2021.

Sledujte své vědce. Když bude signál

Akademie věd ČR členy výpravy podrobně představí v příspěvcích na svých sociálních sítích – na Facebooku a na Twitteru. Po celou dobu expedice se budou pravidelně ozývat z terénu s úspěchy i neúspěchy v bádání, četnost příspěvků bude záviset na síle mobilního připojení. Ukážou i druhou stranu výzkumu, tedy co všechno musí absolvovat, aby dosáhli kýmých výsledků. Veřejnost si tak lépe představí, jak vypadá nejen samotná vědecká práce, ale i její zákulisí. Expedice také může být zajímavým oživením výuky ve školách, ve kterých se žáci i učitelé o biologii malých obratlovců nebo vědeckou práci zajímají.

„Do Afriky na expedici jedu už více než podesáté. Pokaždé si krom vědeckých výsledků také odnesu mnoho zážitků. Třeba posledně jsme cestovali polopouštními oblastmi dříve absolutně nedostupného etiopského Afaru, kde to trochu vypadalo jako v Mordoru z Pána prstenů, a bylo neuvěřitelné sledovat, jak se lidé i zvířata tomuto extrémnímu prostředí dovedli přizpůsobit,“ říká Josef Bryja, vedoucí výpravy.

Kontakt pro média: Eliška Zvolánková
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Proč zrovna Afrika?

Navzdory pozoruhodnému pokroku v popisu biologické rozmanitosti organismů za využití genetických metod v posledních letech vědcům stále kompletně chybí relevantní informace z řady oblastí. Dostatečná data přitom potřebují ke správnému pochopení, jaké historické procesy ovlivnily současnou distribuci biodiverzity na africkém kontinentu a jak je prostorově rozmístěna.

Takzvaný Východoafrický horský biodiverzitní hot-spot („*Eastern Afromontane Biodiversity Hotspot*“) je jedním z celosvětově nejvýznamnějších center biologické rozmanitosti. Žije tam extrémně vysoký počet endemitů – tedy druhů, které nenajdeme nikde jinde na světě a které jsou evolučním vývojem přizpůsobeni specifickému prostředí.

Vědci si někdy musí při určování živočichů, vzhledem k jejich velké podobnosti, vypomáhat molekulárními analýzami (především sekvenací vzorků různými metodami). Kromě pochopení obecných mechanismů vzniku druhů a biologické rozmanitosti obecně jsou tak výsledkem výzkumu i objevy zcela nových živočichů, a to i mezi savci. Příkladem je nedávne popsání [pěti nových rodů afrických savců](#) týmem Josefa Bryji, který expedici do Ugandy povede.

„Do Ugandy jsme vyrazili, abychom zaplnili slepá místa, odkud neexistují žádné informace o rozmanitosti drobných savců, ale přitom se jedná o klíčová území, která toho můžou hodně prozradit o evoluci biodiverzity ve východní Africe obecně,“ vysvětluje Josef Bryja. *„Konkrétně izolované hory v severovýchodní Ugandě mohly ve vlhkých obdobích čtvrtohor představovat významnou migrační trasu pro řadu horských živočichů i rostlin.“*

K čemu jsou výsledky afrických výzkumů dobré?

Získané výsledky bude možno použít například při efektivnější ochraně přírody nebo budoucích epidemiologických výzkumech: rozšíření nejrůznějších patogenů je vázáno na specifické linie hostitelů, kterými jsou často drobní savci. V obou případech se jedná o velice urgentní otázky, které by měla mezinárodní komunita řešit, a to ze dvou důvodů. Zaprvé proto, že celosvětově nejvýznamnější místa biodiverzity jsou pod extrémním tlakem rostoucí lidské populace a vyžadují účinnou ochranu, a za druhé z toho důvodu, že šíření nemocí po celém světě nikdy nebylo tak snadné jako dnes; přitom data z oblastí, odkud nové nemoci mohou pocházet, jsou naprosto nedostatečná.

Proč to nemohou udělat Afričani sami

Podle běžné logiky by si každý stát měl zkoumat a chránit svou biologickou rozmanitost (a zdroje s ní spojené) sám. Největší koncentrace biodiverzity se ovšem nachází v rozvojových zemích, jejichž finanční zdroje i know-how pro vědecký výzkum jsou ale značně omezené. V Ugandě například neexistuje laboratoř, kde by bylo možno provádět alespoň základní genetické analýzy získaných vzorků. Navíc to jsou často oblasti s nejintenzivnějším růstem lidské populace, což zákonitě vede k tomu, že nejvíce ohrožená jsou právě místa s nejvyšší biodiverzitou.

„Pokud chce lidstvo tyto zdroje biologické rozmanitosti zachránit, je nezbytné, aby se na vědeckém výzkumu v tropech podílely i vyspělé státy světa,“ říká Josef Bryja. V dnešním propojeném světě je rovněž v zájmu vyspělých zemí studovat možné zdroje ohrožení nově se objevujícími patogeny, jak bylo vidět na příkladu pandemie covid-19. *„Pokud lidé chtějí takovým situacím předcházet, musí popsat a pochopit evoluční zákonitosti i v oblastech, kam se běžný Evropan dostane třeba jen zřídka,“* uzavírá Josef Bryja.

Více informací: [Facebook AV ČR](#)
[Twitter AV ČR](#)

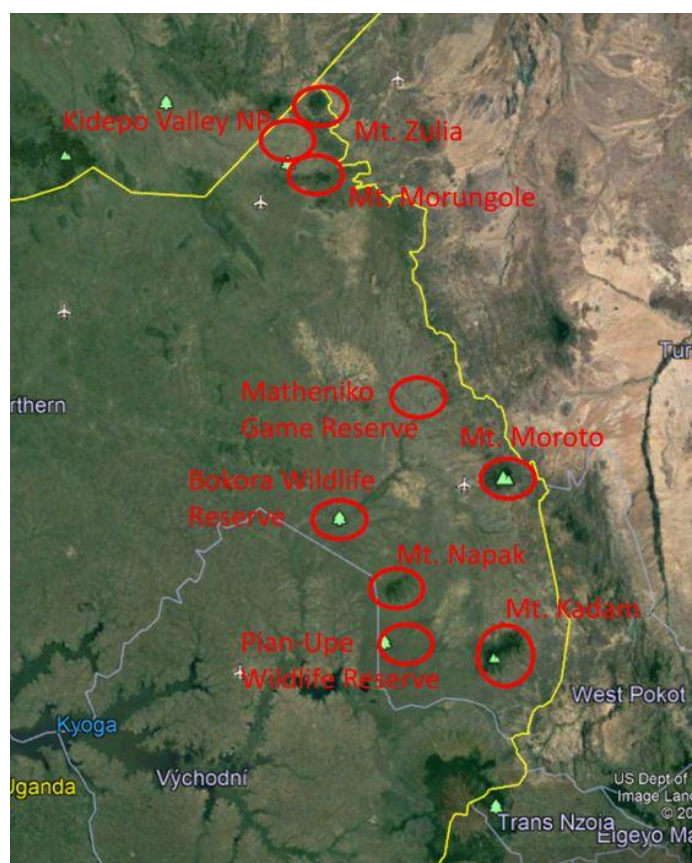
Fotografie:

Medailonek vedoucího výpravy Josefa Bryji
Zdroj: sociální síť AV ČR

Medailonek Aleny Fornůskové. Oba z Ústavu biologie obratlovců. Zdroj: AV ČR

Lokality v severovýchodní Ugandě vybrané na preferenční vzorkování